

НАПРЯМ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-308-1-1>

ЩОДО РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС

Белінська Яніна Василівна

доктор економічних наук,

професор кафедри міжнародних економічних відносин

Державного податкового університету

Шевчук Олександра

бакалавр

Державного податкового університету

Україна має унікальні можливості для розвитку співробітництва з ЄС. Потужний вітчизняний потенціал (науково-технічний, економічний, мінеральні копалини і людський капітал) створює умови для взаємовигідної торгівлі та інтеграції України в глобальні ланцюжки доданої вартості. Україна має порівняльні переваги, проте торгує в основному сировиною та напівфабрикатами, продукцією рослинництва, некоштовними металами, мінеральними продуктами.

Після вибору Україною напряму інтеграції в ЄС відбулися зміни в її зовнішньоторговельній політиці, а саме:

– активізувався перехід до вільної торгівлі: Україна підписала угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що дозволяє зменшити митні бар'єри та збільшити обсяг торгівлі між державами;

– відбувся розвиток інфраструктури: Україна розпочала будівництво нових портів, аеропортів та залізниць, що підвищує її можливості в області зовнішньої торгівлі;

– підвищилась якість експортних товарів на основі введення міжнародних стандартів. Активізувався розвиток експорту товарів з високим доданою вартістю, таких як інформаційні технології, аерокосмічна промисловість, машинобудування та інші;

– розвивається електронна комерція: Україна активно працює над розвитком електронної комерції, що дозволяє залучати нових клієнтів та збільшувати обсяги зовнішньої торгівлі;

– посилилась диверсифікація ринків експорту: Україна почала активніше працювати над розвитком експорту в країни, які не є традиційними партнерами, зокрема Китай, Ізраїль, Туреччина та інші.

Це дозволяє країні розширювати свої ринки збуту та залежності від окремих країн;

– активізувався розвиток торговельних відносин з країнами Азії та Африки: Україна почала активніше співпрацювати з країнами Азії та Африки, що є важливим напрямком розвитку зовнішньої торгівлі в умовах зміни глобальної розстановки сил.

В результаті позиції ЄС як торговельного партнера України по експорту в останні роки зміцнилися, а частка країн СНД – знизилась (рис. 1).

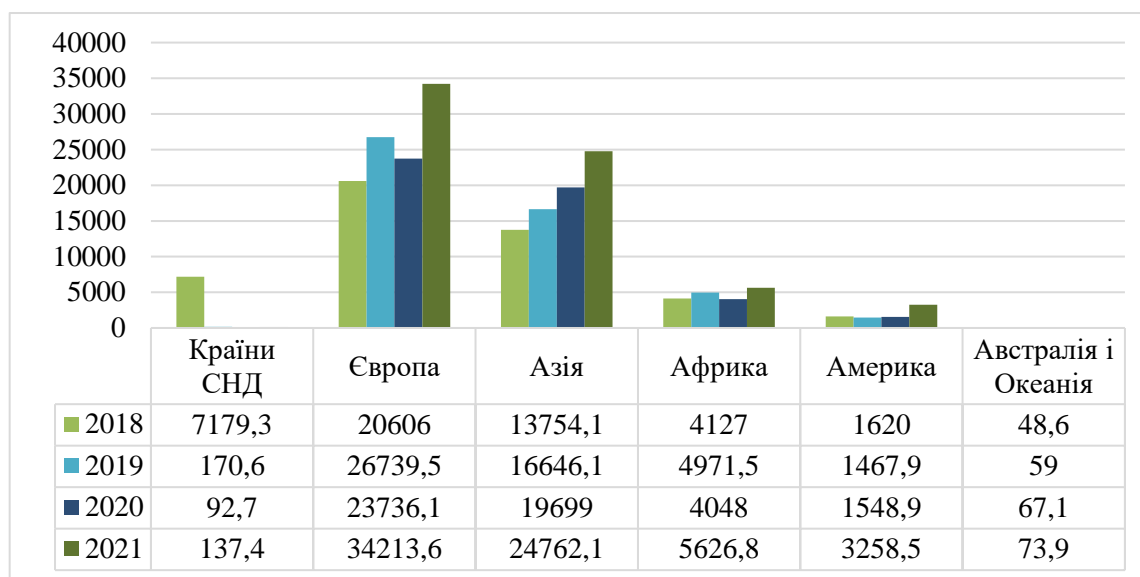

Рис. 1. Геопросторова структура експорту товарів України за регіонами світу, млн дол. США

Джерело: [1]

За результатами 2022 року питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС склала 53,6% від загального обсягу торгівлі України (у 2021 році – 39,1%).

У торгівлі з ЄС імпорт досяг пікові показники імпорту зафіксовані у 2021 році, а експорт – у 2022 році, як це не парадоксально під час війни. У 2022 році вперше за багато років експорт перевищив імпорт, що призвело до позитивного сальдо торгівлі між Україною та ЄС. Певною мірою це зумовлено падінням промислового та споживчого попиту та відповідним зменшенням імпортних потреб на тлі втрати третини промислового потенціалу та еміграції за кордон майже 7,05 млн осіб [2].

Для підтримки експорту з України до країн ЄС було застосовано низку заходів. У червні 2022 року Євросоюз скасував антидемпінгові мита та тарифні квоти для українських товарів. Йдеться про тимчасовий захід, запроваджений на рік. Багато компаній скористалися вікном можливостей: одні розширили свій експорт, інші вперше відкрили для себе європейський ринок. Також було скасовано мита і збори на

українські товари, запроваджено «митний безвіз» і «транспортний безвіз», що прискорили транспортування вантажів до ЄС, Молдови та ряду інших країн, завдяки скасуванню дозволів на перевезення та спрощеному декларуванню товарів, підтримало український експорт та створило підґрунтя для зростання в наступні періоди.

Велике значення мала Ініціатива «Шляхи Солідарності», яка була запущена Єврокомісією у травні 2022 року для налагодження альтернативних маршрутів експорту української агропродукції та імпорту товарів першої необхідності в умовах блокади морських портів. При цьому сьогодні це також єдиний шлях для експорту інших товарів.

Нині в рамках Ініціативи успішно функціонують дві логістичні платформи, серед яких: «ЄС-Україна для пошуку бізнес-партнерів» та «Зернові шляхи», які сприяють налагодженню контактів вздовж ланцюгів постачання та розв'язанню проблем з нестачею транспорту. У той час, як оперативні питання реалізації Ініціативи вирішуються на низці комунікаційних майданчиків, таких як тристоронні консультації Єврокомісія-Україна-Польща та Єврокомісія-Україна-Румунія, а також україно-румунська митна робоча група, створена за сприяння Консультативної місії Європейського Союзу.

Значущим для налагодження експортно-імпортних потоків в умовах війни є підвищення спроможності залізничних стиків вздовж всього кордону, яке відбулось, у тому числі, завдяки розбудові бізнесом перевантажувальних комплексів, а також швидкому нарощенню АТ «Українська залізниця» виробництва візків для перестановки вагонів з широкої на вузьку колію.

Завдяки реалізації зазначених заходів Ініціативи «Шляхи солідарності» Україні вдалося збільшити кількість і пропускну здатність діючих експортно-імпортних воріт, а саме 20 автомобільних і 13 залізничних пунктів пропуску та 3 реанімованих придунайських портів, у той час як 3 чорноморські порти були розблоковані в рамках «Зернової Ініціативи» [3].

Завдяки цим заходам вдалося втримати від суттєвого падіння обсяги торгівлі між Україною та ЄС, то створити базу та їх нарощування в подальшому.

Таким чином, війна виявила слабкі місця і потенціал України як партнера ЄС, особливо після набуття Україною статусу кандидата до члени ЄС підштовхнула ці процеси. Подальше нарощування взаємовигідної торгівлі можливе за подолання проблем, які наразі гальмують розвиток зовнішньої торгівлі України:

– політико-правові (війна в Україні; недосконалість законодавчої бази, правові колізії та нестабільність нормативно-правової бази (внесення змін до законодавчих актів, що обумовлює зміну правил для

ведення бізнесу), високий рівень корупції й недовіри до держави як гаранта виконання угод та контрактів);

– організаційно-управлінські (утруднені і непрозорі процедури започаткування бізнесу, реєстрації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; незахищеність і нерозвиненість внутрішніх ринків України; відсутність розвинутої інфраструктури, особливо у південних регіонах, де знаходяться порти для експорту товарів, що, як наслідок, впливає на швидкість та якість транспортування товарів, а також збільшує витрати на логістику; неефективність системи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, відсутність стратегічного й маркетингового підходів в управлінні бізнесом);

– виробничі (низький рівень конкурентоспроможності більшості виробництв відносно аналогічних у розвинутих країнах через значну техніко-технологічну відсталість, енерговитратність виробництв тощо);

– фінансові (низький рівень інвестиційної привабливості та несприятливий інвестиційний клімат; низька рентабельність виробничої діяльності тощо);

– маркетингово-збутові (бар'єри входу на ринки розвинених країн; високий рівень конкуренції на світових ринках; недостатній рівень товарної та ринкової диверсифікації експорту; неефективна збутова політика за кордоном тощо);

– трудові (несприятлива демографічна ситуація в країні; недостатність кваліфікованого персоналу; відтік кваліфікованих фахівців та робітників в країні з вищим рівнем розвитку та вищим рівнем оплати праці; низька продуктивність праці тощо) [4].

Опорою для покращення та стабілізації торговельних відносин України з ЄС необхідно здійснити ряд заходів. можуть слугувати рекомендації, надані у Паризькому звіті [5].

Список використаних джерел:

1. Платіжний баланс України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 17.03.2023).

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.03.2023).

3. A year of war in Ukraine's foreign trade. *OSW Centre for Eastern Studies*. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-02-08/a-year-war-ukraines-foreign-trade> (accessed: 17.03.2023).

3. Диха М.В., Лямець І.А. Зовнішньоторговельна діяльність України: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2021. № 1 (23). С. 108–117. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10470/1/%d0%94%d0%b8%d1%85%d0%b0-%d0%b7%d0%b5%d0%b4.pdf> (дата звернення: 20.03.2023).

4. Відбудова України: принципи та політика. Centre for economic policy research. Паризький звіт 1щ / за редакцією Юрія Городніченка, Ілони Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. 2022. С 506. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (дата звернення: 21.03.2023).